

СТ А Н О В И Щ Е
за дисертационния труд
“Performance Oriented Method in Philosophical Counselling”
на Зоран Койчич

Автор на становището:
проф. д-р Димитър Вацов,
департамент „Философия и социология“,
Нов български университет

Дисертационният труд “Performance Oriented Method in Philosophical Counselling” на Зоран Койчич е предложен за защита в професионално направление 2.3 Философия по процедура, открита от катедра „Философия“ на СУ „Св. Кл. Охридски“. Трудът е в общ обем от 193 с. на английски език, поделени на Увод, четири глави и Заключение. Библиографията обхваща около 140 заглавия на английски, хърватски и сръбски език, използвани действително в работата. Дисертацията е снабдена с автореферат на български език, с изведени точно приноси. Докторантът посочва една своя статия и три участия с доклади в международни конференции като публикации по темата на дисертацията. Всички формални изисквания са присъждани на научната и образователна степен „доктор“ са покрити. Декларирам, че не се намирам в конфликт на интереси с докторанта.

Трудът, след интелигентен преглед на практиките на философско консултиране от последните 40-50 години, ни предлага опит на автора да изгради собствена консултантска стратегия – преводът на български в автореферата се колебае между „ориентиран към действието метод“ и „практически ориентиран метод“ (в английския оригинал е устойчивото “Performance oriented method” – POM) – на философско консултиране. С оглед на това дисертацията е логично структурирана като е поделена на

четири глави, всяка от които изпълнява ясна функция: 1. Първата представя настоящия state of art на философското консултиране; 2. Втората глава търси – както в историята на философията, така и в съвременната философия - концептуални и легитимационни ресурси за РОМ като собствен „метод“; 3. Трета глава представя основни понятия и стъпки на РОМ; 4. Четвърта глава е демонстрация на пет случая, в които РОМ е използвано на практика.

Първата глава е най-убедителна, доколкото е преглед на полето отвътре, с добро познаване и заявени амбиции. Зоран Койчич е проследил не само възникването на идеята и практиките на философско консултиране от 80-те години на XX век (от Герд Ахенбах) до днес, но и успява да използва позициите на различни застъпници и критици на движението, за да повдигне наново въпросите както за същността, така и за легитимността на философското консултиране. Койчич констатира обективна разпръснатост на практиките на консултиране: “we have a variety of approaches where philosophizing remains a free activity which could be practiced in variety of settings, with or without methods” (p. 45) Ако и това да е разочароващо за застъпниците на по-стандартизиран и научен подход, него това не го отказва: той, от една страна, подкрепя по-високата претенция на философското консултиране в сравнение с психотерапията, а именно, че при консултирането не става дума за работа с психиката, а с картината на света – тъй да се каже, с онтологията на клиента. Второ, консултирането има и нормативно-терапевтична страна: то се стреми да предложи на клиента най-добрия възможен начин на живот, „мъдър живот“, bios sophos.

Втората глава търси концептуални и легитимационни ресурси на заявените собствени амбиции в античната философия (Сократ и Платон и стоиците), но също при Мишел Фуко и при няколко по-слабо известни съвременни имена. Традиционното за практическите интерактивни подходи позоваване на Сократическия диалог и майевтиката, както и не толкова традиционното позоваване на „грижата за себе си“ в стоическата традиция, подсилена с анализите на късния Фуко, са професионално направени. Прави впечатление, че Койчич, макар да усвоява концептуални ресурси от твърде различни контексти и традиции и бързо и някак си „разговорно“ да ги адаптира за собствени цели, все пак успява да не звучи наивно и опростенчески в тези преводи – той интелигентно се ориентира за добри интерпретатори-

посредници, които удачно цитира и интегрира в усвояването на концептите. И все пак това не винаги е така: да речем, късните работи на Фуко върху „паресията“ са буквално забърсани, като потенциалът на понятието не е разбран добре, поради което не е и усвоен по един продуктивен начин.

Койчич се възползва от едно повърхностно разбиране за паресията – схваната действително у Фуко като „казване на истината“, като перформатив или, по-точно, като речево изпълнение – performance. Това взима наготово Койчич. Оттук заема и модния термин – “**performance oriented method**”. Проблемът е, първо, че дори този термин – **performance** – не е детайлно изяснен нито спрямо Фуко, нито спрямо друг контекст. Второ, проблем също е, че философското консултиране на Койчич повдига както висока онтологична претенция (ще проблематизира картината на света на клиента), така и висока нормативна претенция – ще го доведе до „мъдър живот“ – т.е. повдигната е висока нормативна претенция за ИСТИНА. В същото време, чрез опростенческия начин, по който „паресия“ бива преведена като просто „казване на истина“, това е релативизация на високата претенция: предварително отстъпление от високата отговорност, повдигната с горните претенции. А трябва да подчертаем, че самият Фуко в лекциите си върху паресията много внимава да не се случи точно това, паресията да се окаже просто едно казване на истина, което да може да бъде заменено от друго казване. Затова паресия при Фуко е не всяко казване на истина, а само това, което пред лицето на тирана казва друга, алтернативна истина, с риск за живота на говорителя: т.е. паресията е казване на истина, което руши хегемонния режим на истина като поставя говорителя си под екзистенциален риск. Нищо от това не е останало при Койчич.

В трета глава се излагат жалоните на РОМ. Намирам за удачно в оперативен план разграничението мит – логос да се инструментализира: а именно историята, разказана от клиента, да бъде схваната като въвеждащ „мит“, докато по-рационализираната картина на проблема, постигната вследствие на комуникативната консултативна процедура, да се нарече „логос“. Опитът петте класически стъпки на реториката да бъдат преведени като пет методически стъпки на консултативния сеанс ми се струва далеч от практическа яснота и очевидност, макар да подкрепям бъдещото занимание на докторанта с реториката като поле, което неизбежно трябва да бъде

интегрирано във философското консултиране, ако последното успее да си извоюва статута на важна социална практика.

Представянето на случаи в последната глава страда от базисен дефицит – случаите би следвало да бъдат много по-детайлно **документирани**: с различни средства на различни нива – чрез аудио и видео записи, стенограми на реплики, записки от включено наблюдение и др. Така „преразказани“, те нямат статут на обективни данни – те са „разкази“ на автора, на които бихме могли да повярваме или да не повярваме, в една или друга степен. Съветвам Койчич да мине курс по т.нар. „качествени методи“ в социалните науки.

Койчич е софист, в добрия смисъл на думата, макар сам той да не знае това: на с. 41 той сякаш се съгласява с опорната точка на Платон, че софистите са мошеници, които заблуждават жертвите си, за да им вземат парите. След Хегел и Ницше софистите обаче могат да бъдат мислени като свободните и предприемчиви духове на епохата си, които са успявали да предложат практическо решение на практически проблем. Философската консултиране, не като лъжа и манипулация, може би има място в съвременния свят именно в този смисъл. Койчич би могъл занапред и още доста да напредне в търсенето на по-детайлни и прецизни инструменти, философски и други, ако иска да бъде добър софист.

В заключение, въпреки отправените критики, смятам, че докторантът е направил изчерпателно представяне и анализ на едно нововъзникващо и гранично за философията поле, каквото е философското консултиране, проблематизирал го е по достатъчно ангажиран начин и, макар не навсякъде да е успял да предложи убедителни методически решения, все пак е допринесъл значително за неговото развитие. При изпълнени всички изисквания за придобиването на научната и образователна степен „доктор“ по 2.3 философия, **гласувам тя да бъде присъдена на Зоран Койчич** за труда му “Performance Oriented Method in Philosophical Counselling”.

София,

01.07.2019 г.

С уважение:

проф. д-р Димитър Вацов

